

I LISA – ÜLDTINGIMUSED**SISUKORD**

I LISA – ÜLDTINGIMUSED	1
SISUKORD	1
A OSA – ÕIGUSLIKUD JA HALDUSSÄTTED	3
Artikkel II.1 – Mõisted	3
Artikkel II.2 – Toetusesaaja üldised kohustused	4
Artikkel II.3 – Pooltevaheline teabevahetus	5
II.3.1 Teabevahetuse vorm ja vahendid	5
II.3.2 Teabevahetuse kuupäev	5
Artikkel II.4 – Vastutus kahjude eest	5
Artikkel II.5 – Huvide konflikt	6
Artikkel II.6 – Konfidentsiaalsus	6
Artikkel II.7 – Isikuandmete töötlemine	6
II.7.1 Isikuandmete töötlemine komisjoni poolt	6
II.7.2 Toetusesaaja poolne isikuandmete töötlemine	7
Artikkel II.8 – Liidupoolse rahastamise nähtavus	7
II.8.1 Teave liidupoolse rahastamise kohta ja Euroopa Liidu embleemi kasutamine	7
II.8.2 Komisjoni vastutusest vabastamine	7
Artikkel II.9 – Olemasolevad õigused ja omandiõigus ning tulemuste kasutamine (sealhulgas intellektuaal- ja tööstusomandi õigused)	8
II.9.1 Tulemuste omandiõiguse kuulumine toetusesaajale	8
II.9.2 Olemasolevad õigused	8
II.9.3 Tulemuste ja olemasolevate õiguste kasutamise õiguse kuulumine liidule	8
ARTIKKEL II.10 – Meetme rakendamiseks vajalike lepingute sõlmimine	9
Artikkel II.11 – Meetme osaks olevate ülesannete allhange	10
ARTIKKEL II.12 – Kolmandatele isikutele rahalise toetuse andmine	11
Artikkel II.13 – Lepingu muutmine	11
ARTIKKEL II.14 – Maksenõuete loovutamine kolmandatele isikutele	12
Artikkel II.15 – Vääramatu jõud	12
Artikkel II.16 – Meetme rakendamise peatamine	12
II.16.1 Rakendamise peatamine toetusesaaja poolt	12
II.16.2 Rakendamise peatamine komisjoni poolt	13
II.16.3 Peatamise tagajärjed	15
Artikkel II.17 – Lepingu lõpetamine	15
II.17.1 Lepingu lõpetamine toetusesaaja poolt	15
II.17.2 Lepingu lõpetamine komisjoni poolt	16
II.17.3 Lõpetamise tagajärjed	17
Artikkel II.18 – Kohaldatav õigus, vaidluste lahendamine ja täitmisele pööratavad otsused	18
B OSA – FINANTSSÄTTED	19
Artikkel II.19 – Rahastamiskõlblikud kulud	19
II.19.1 Kulude rahastamiskõlblikkuse tingimused	19
II.19.2 Rahastamiskõlblikud otsesed kulud	19
II.19.3 Rahastamiskõlblikud kaudsed kulud	20
II.19.4 Rahastamiskõlbmatud kulud	21
Artikkel II.20 – Deklareeritud summade tuvastatus ja kontrollitavus	21
II.20.1 Kulude ja rahaliste toetuste deklareerimine	21

II.20.2	Deklareeritud kulusid ja rahalisi toetusi toetavad andmed ja muud dokumendid	22
II.20.3	Tingimused, millega määratleda kuluarvestustavade vastavus	23
Artikkel II.21	– Toetusesaajaga seotud üksuste kulude rahastamiskõlblikkus	24
Artikkel II.22	– Ümberpaigutused eelarves	24
Artikkel II.23	– Aruandluskohustuste täitmata jätmise	24
Artikkel II.24	– Maksete peatamine ja maksetähtaeg	24
II.24.1	Maksete peatamine	24
II.24.2	Maksetähtaegade peatamine	26
Artikkel II.25	– Toetuse lõpliku summa arvutamine	26
II.25.1	1. etapp – Hüvitismäära kohaldamine rahastamiskõlblikele kuludele ja ühikuhindade alusel või kindlamääralise või ühekordse maksena antava rahalise toetuse arvutamine	27
II.25.2	2. etapp – <i>Toetuse maksimaalse summa</i> piirväärtus	27
II.25.3	3. etapp – Mahaarvamiste tegemine kasumi taotlemise keelu tõttu	28
II.25.4	4. etapp – mahaarvamiste tegemine puuduliku rakendamise või muude kohustuste täitmata jätmise tõttu	28
Artikkel II.26	– Sissenõudmine	29
II.26.1	Sissenõudmine	29
II.26.2	Sissenõudmismenetlus	29
II.26.3	Viivised	30
II.26.4	Panga teenustasud	30
Artikkel II.27	– Kontrollid, auditid ja hindamised	30
II.27.1	Tehnilised ja finantskontrollid, auditid ning vahe- ja lõpphindamised	30
II.27.2	Dokumentide säilitamise kohustus	31
II.27.3	Teabe andmise kohustus	31
II.27.4	Kohapealsed kontrollkäigud	32
II.27.5	Auditi raames toimuv ärakuulamismenetlus	32
II.27.6	Auditi leidude tagajärjed	32
II.27.7	Süsteematiliste või korduvate vigade, eeskirjade eiramiste, pettuste või kohustuste täitmata jätmise parandamine	32
II.27.8	OLAFi õigused	34
II.27.9	Euroopa Kontrollikoja ja Euroopa Prokuratuuri õigused	35

A OSA – ÕIGUSLIKUD JA HALDUSSÄTTED

ARTIKKEL II.1 – MÕISTED

Käesolevas lepingus kasutatakse järgmisi mõisteid.

„Meede” – tegevuste kogum või projekt, milleks toetus eraldatakse ning mida toetusesaaja rakendab vastavalt I lisale;

„Kohustuste rikkumine” - toetusesaaja suutmatust täita üht või mitut lepingulist kohustust;

„Konfidentsiaalne teave või dokument” – lepingu täitmisega seotud mis tahes teave või dokument (mis tahes kujul), mille üks pool saab teiselt või millele üks või teine pool saab juurdepääsu ning mille üks või teine pool on kirjalikult tunnistanud konfidentsiaalseks. See ei sisaldada avalikult kättesaadavat teavet;

„Huvide konflikt” – olukord, kus toetusesaaja erapooletut ja objektiivset lepingu täitmist ohustavad perekonna, tunnete, poliitiliste või rahvuslike sidemete või majanduslike huvidega seotud põhjused, mis tahes muu otsene või kaudne isiklik huvi või mis tahes muud põhjused, mis tulenevad ühistest huvidest komisjoni või lepingu esemega seotud kolmanda isikuga;

„Otsesed kulud” – sellised erikulud, mis on otseselt seotud asjaomase *meetme* rakendamisega ja mida seetõttu saab otseselt panna selle meetme arvele. Otsesed kulud ei tohi sisaldada *kaudseid kulusid*;

„Vääramatu jõud” – igasugune ettenägematu ja erakorraline olukord või sündmus, mis ei sõltu poolte tahtest, mis takistab ükskõik kummal neist lepinguga võetud kohustuste täitmist, mis ei tulene nende ega alltöövõtjate, seotud üksuste või rahalise toetuse saamisega seotud kolmandate isikute veast või hooletusest ja mida vaatamata kogu nõuetekohase hoolsuse rakendamisele ei olnud võimalik vältida. Järgmisi asjaolusid ei loeta vääramatuks jõuks: töövaidlused, streigid, rahalised raskused või mis tahes teenuse viga, vahendite või materjali defekt või viivitused nende kättesaadavaks tegemisel, v.a juhul, kui need tulenevad otseselt vastavast *vääramatu jõu* juhtumist;

„Ametlik teatis” – kirjaliku teabevahetuse vorm poolte vahel posti või e-posti teel, mis jätab saatjale määratud adressaadile sõnumi edastamise kohta ümberlükkamatu tõendi;

„Pettus” – mis tahes toiming või tegevusetus, mis on seotud valede, ebaõigete või mittetäielike avalduste või dokumentide kasutamise või esitamisega, mille tagajärjeks on vahendite või varade väärkasutamine või ebaseaduslik säilitamine ELi eelarvest, teabe avalikustamata jätmine, rikkudes konkreetset kohustust, millel on sama mõju või selliste vahendite või varade väärkasutus muudel eesmärkidel kui need, mille jaoks need algselt anti;

„Tõsine ametialaste käitumisreeglite rikkumine” - kehtivate seaduste või määruste või kutseala eetikanormide rikkumine, millele isik või üksus kuulub, või isiku või üksuse õigusvastane käitumine, mis mõjutab tema ametialast usaldusväärst, kui selline käitumine tähistab ebaseaduslikku kavatsust või raske hooletus;

„Rakendamisperiood” – *meetme* osaks oleva tegevuse rakendamisperiood, nagu on määratletud artiklis I.2.2;

„Kaudsed kulud” – need kulud, mis ei ole meetme rakendamisega otseselt seotud erikulud ja mida ei saa seepärast otseselt asjaomase meetme arvele panna. Kaudsed kulud ei või sisaldada kulusid, mida saab tuvastada või deklareerida rahastamiskõlblike *otseste kuludena*.

„Eeskirjade eiramine” – igasugune Euroopa Liidu õiguse rikkumine, mis tuleneb toetusesaaja teost või tegevusetusest, millel on või võiks olla liidu eelarvet kahjustav mõju;

„Toetuse maksimaalne summa” – *meetmele* antava ELi toetuse maksimaalne summa, nagu on määratletud artiklis I.3.1;

„Olemasolev materjal” – mis tahes materjal, dokument, tehnoloogia või oskusteave, mis on olemas enne, kui toetusesaaja seda *meetme* täitmisel tulemuse saamiseks kasutab;

„Olemasolev õigus” – mis tahes tööstus- ja intellektuaalomandi *õigus olemasolevale materjalile*; see võib hõlmata omandiõigust, õiguse litsentsi ja/või toetusesaajale või mis tahes muudele kolmandatele isikutele kuuluvat kasutusõigust;

„Seotud isik” – mis tahes füüsiline või juriidiline isik, kes on toetusesaaja haldus- või järelevalveorgani liige või kellel on toetusesaaja suhtes esindus-, otsustus- või kontrollivolitused;

„Alguskuupäev” – artikli I.2.2 kohane *meetme* rakendamise alguskuupäev;

„Alltöövõtja” – artikli II.10 tähenduses hankeleping, mis hõlmab lisas II kirjeldatud meetme osaks olevate ülesannete täitmist kolmanda isiku poolt.

ARTIKKEL II.2 – TOETUSESAAJA ÜLDISED KOHUSTUSED

Toetusesaaja:

- (a) vastutab *meetme* rakendamise eest vastavalt lepingule;
- (b) vastutab kõikide juriidiliste kohustuste täitmise eest, mis on pandud talle kooskõlas kohaldatava ELi, rahvusvahelise või riigi õigusega;
- (c) teavitab komisjoni viivitamata kõikidest talle teatavaks saanud sündmustest või asjaoludest, mis võivad mõjutada *meetme* rakendamist või põhjustada selles viivitusi;
- (d) peab teavitama komisjoni viivitamata:
 - (i) mis tahes muutustest oma õiguslikus, rahalises, tehnilises, organisatsioonilises või omandiõigusega seotud olukorras ja oma nime, aadressi või seadusliku esindaja mis tahes muutustest;
 - (ii) mis tahes muutustest endaga seotud üksuste õiguslikus, rahalises, tehnilises, organisatsioonilises või omandiõigusega seotud olukorras ning nende nime, aadressi või seadusliku esindaja mis tahes muutustest.
 - (iii) mis tahes muudatused määruse (EL) nr 2018/1046 artiklis 136 loetletud välistamistingimustes, sealhulgas tema sidusüksuste puhul.

ARTIKKEL II.3 – POOLTEVAHELINE TEABEVAHETUS

II.3.1 Teabevahetuse vorm ja vahendid

Lepingu või selle rakendamisega seotud teabevahetus, sealhulgas haldusmenetlustega seotud otsuste, kirjade, dokumentide või teabe teatamine, peab:

- (a) olema kirjalik (paberil või elektroonilises vormis, lepingu sõlmimise keeles);
- (b) kandma lepingu numbrit ning
- (c) olema vormistatud artiklis I.6 esitatud teabevahetuse üksikasju kasutades.

Eelkõige lepivad pooled kokku, et igasugune posti või e-posti teel edastatud *ametlik teatis* on täies ulatuses õiguslik ja on haldus- või kohtumenetluses vastuvõetav.

Kui üks pool nõuab mõistliku aja jooksul kirjalikku kinnitust elektroonilise teabevahetuse kohta, peab saatja esitama võimalikult kiiresti elektrooniliselt saadetud dokumendi allkirjastatud koopja.

II.3.2 Teabevahetuse kuupäev

Mis tahes teave loetakse saadetuks, kui saaja pool selle kätte saab, välja arvatud juhul, kui lepingus on sätestatud, et teabevahetus loetakse toimunuks kuupäeval, mil teave saadeti.

E-kirja puhul loetakse, et saaja pool on selle kätte saanud e-kirja saatmise kuupäeval, tingimusel, et see on saadetud artiklis I.6 osutatud e-posti aadressil. Saatja peab suutma saatmise kuupäeva tõendada, näiteks automaatselt genereeritud lugemisaruande abil. Kui saatja saab teate, et saadetud teave ei ole kohale jõudnud, peab ta tegema kõik endast oleneva tagamaks, et teine pool saaks teabe e-posti või posti teel tegelikult kätte. Sellisel juhul ei peeta saatjat vastutavaks, kui ta rikub ettenähtud tähtaja jooksul teabe saatmise kohustust.

Komisjonile posti- või kulleriteenuse teel saadetud post loetakse komisjoni poolt kättesaaduks kuupäeval, mil artiklis I.6 kindlaks määratud talitus selle registreerib.

Ametlike teatiste puhul loetakse, et see on kätte saadud kuupäeval, mis on märgitud saatjale edastatud kinnitusel, et sõnum on aadressaadile saadetud.

Komisjon võib käsitleda käesoleva lepingu teise lepinguosalise posti- või elektroonilise aadressi mitteavaldatavat muutmist tõsise ametialaste käitumisreeglite rikkumisena, mis on üks määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artikli 136 lõike 1 punktis c osutatud välistamise olukordadest.

ARTIKKEL II.4 – VASTUTUS KAHJUDE EEST

II.4.1 Komisjoni ei või pidada vastutavaks toetusesaaja põhjustatud või talle tekkinud mis tahes kahjude eest, sealhulgas mis tahes kahjude eest, mis on *meetme* rakendamise tagajärjel või rakendamise kestel põhjustatud kolmandatele isikutele.

II.4.2 Välja arvatud *vääramatu jõu* korral, peab toetusesaaja hüvitama komisjonile kõik kahjud, mis on talle tekitatud *meetme* rakendamise tagajärjel või seetõttu, et *meedet* ei rakendatud täielikus vastavuses lepinguga.

ARTIKKEL II.5 – HUVIDE KONFLIKT

II.5.1 Toetusesaaja võtab kõik vajalikud meetmed, et vältida mis tahes *huvide konflikti olukorda*.

II.5.2 Toetusesaaja peab teavitama komisjoni viivitamata, kui tekib olukord, mis põhjustab või võib tõenäoliselt põhjustada *huvide konflikti*. Toetusesaaja peab viivitamata võtma kõik vajalikud meetmed sellele olukorrale lahenduse leidmiseks.

Komisjon võib kontrollida võetud meetmete asjakohasust ja nõuda täiendavate meetmete võtmist kindlaksmääratud tähtajaks.

ARTIKKEL II.6 – KONFIDENTSIAALSUS

II.6.1 *Meetme rakendamise ajal ja viis aastat pärast lõppmakse tegemist tuleb pooltel mis tahes konfidentsiaalseid dokumente ja teavet käsitleda konfidentsiaalselt.*

II.6.2 Pooled võivad *konfidentsiaalseid dokumente ja teavet* kasutada mis tahes muul eesmärgil kui oma lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks üksnes siis, kui nad on eelnevalt saanud teise poole kirjaliku nõusoleku.

II.6.3 Konfidentsiaalsuskohustust ei kohaldata juhul, kui:

- (a) teavet avalikustav pool nõustub teist poolt nendest kohustustest vabastama;
- (b) *konfidentsiaalsed dokumendid või teave* muutuvad avalikuks muul viisil kui konfidentsiaalsuskohustuste rikkumise tõttu;
- (c) *konfidentsiaalsete dokumentide või teabe* avalikustamine on seadusega nõutav.

ARTIKKEL II.7 – ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE

II.7.1 Isikuandmete töötlemine komisjoni poolt

Komisjon peab töötleva kõiki lepinguga hõlmatud isikuandmeid vastavalt määrusele (EL) 2018/1725¹.

Selliseid andmeid peab töötleva artiklis I.6 määratletud vastutav andmetöötleva üksnes lepingu rakendamise, haldamise ja järelevalve eesmärgil või ELi finantshuvide kaitsmiseks, sealhulgas artikli II.27 kohased kontrollid, auditid ja juurdlused.

Toetusesaajal on õigus pääseda ligi oma isikuandmetele, neid parandada või kustutada ning õigus piirata või, kui see on asjakohane, õigus andmete teisaldamisele või andmetöötleva vastuväiteid esitada kooskõlas määrusega (EL) nr 2018/1725. Selleks peab ta saatma päringu oma isikuandmete töötlemise kohta artiklis I.6 määratletud vastutavale andmetöötlejale.

Toetusesaajal on alati õigus pöörduda Euroopa andmekaitseinspektori poole.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23.oktoobri 2018. aasta määrus (EL) nr 2018/1725 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides, organites ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta; ning tunnistada kehtetuks määrus (EÜ) 45/2001otsuse 1247/2002 EÜ.

II.7.2 Toetusesaaja poolne isikuandmete töötlemine

Toetusesaaja peab lepingust tuleneva isikuandmete töötlemise käigus järgima andmekaitset (sh lubade andmine või teavitamisnõuded) käsitlevaid kohaldatavaid ELi ja riigi õigusnorme.

Toetusesaaja võib anda oma töötajatele juurdepääsu ainult andmetele, mis on lepingu rakendamiseks, haldamiseks ja järelevalveks rangelt vajalikud. Toetusesaaja peab tagama, et isikuandmete töötlemiseks volitatud personal on pühendunud konfidentsiaalsusele või on kohustatud järgima asjakohast seadusjärgset konfidentsiaalsuskohustust.

Arvestades asjaomaste isikuandmete töötlemisest ja selliste andmete laadist, ulatusest, kontekstist ja eesmärgist tulenevaid riske, peab toetusesaaja võtma asjakohaseid tehnilisi ja organisatsioonilisi turvameetmeid. See on vajalik selleks, et tagada vajaduse korral:

- a) isikuandmete pseudonüümseks muutmine ja krüpteerimine;
- b) suutlikkus tagada töötlemissüsteemide ja -teenuste jätkuv konfidentsiaalsus, terviklikkus, kättesaadavus ja vastupidavus;
- c) võime taastada õigeaegselt isikuandmete kättesaadavus ja kättesaadavus füüsilise või tehnilise vahejuhtumi korral;
- d) töötlemise turvalisuse tagamise tehniliste ja organisatsiooniliste meetmete tõhususe korrapärase katsetamise ja hindamise menetlemise süsteemid;
- e) meetmed isikuandmete kaitsmiseks juhusliku või ebaseadusliku hävitamise, kaotsimineku, muutmise, volitamata avaldamise või juurdepääsu eest isikuandmetele, mis on edastatud, salvestatud või muul viisil töödeldud.

ARTIKKEL II.8 – LIIDUPOOLSE RAHASTAMISE NÄHTAVUS

II.8.1 Teave liidupoolse rahastamise kohta ja Euroopa Liidu embleemi kasutamine

Kõigis *meetmega* seotud teadetes või väljaannetes, mille toetusesaaja on koostanud ja mida kasutatakse muu hulgas konverentsidel, seminaridel või mis tahes teabe- või reklaammaterjalides (näiteks brošüürid, lendlehed, plakatid, ettekanded, elektroonilises vormis jne), tuleb:

- (a) osutada, et *meede* on saanud liidult rahastust; ning
- (b) esitada ELi embleem.

Kui Euroopa Liidu embleem on esitatud koos mõne muu logoga, peab embleem olema piisavalt esile tõstetud.

Kohustus Euroopa Liidu embleemi kuvada ei anna toetusesaajale selle kasutamise ainuõigust. Toetusesaaja ei või omastada Euroopa Liidu embleemi või mis tahes sarnast kaubamärki või logo registreerimise kaudu ega muul viisil.

Esimese, teise ja kolmanda lõigu kohaldamisel ja vastavalt seal esitatud tingimustele võib toetusesaaja kasutada Euroopa Liidu embleemi ilma komisjonilt eelneva loa hankimiseta.

II.8.2 Komisjoni vastutusest vabastamine

Kõigis *meetmega* seotud teadetes või väljaannetes, mille toetusesaaja on koostanud mis tahes vormis ja mis tahes vahendeid kasutades, tuleb osutada sellele, et:

- (a) sellega kajastatakse üksnes autori seisukohta ning
- (b) komisjon ei vastuta selles sisalduva teabe kasutamise eest.

ARTIKKEL II.9 – OLEMASOLEVAD ÕIGUSED JA OMANDIÕIGUS NING TULEMUSTE KASUTAMINE (SEALHULGAS INTELLEKTUAAL- JA TÖÖSTUSOMANDI ÕIGUSED)

II.9.1 Tulemuste omandiõiguse kuulumine toetusesaajale

Toetusesaaja säilitab *meetmega* seotud tulemuste omandiõiguse, sealhulgas tööstus- ja intellektuaalomandi õigused, ning aruannete ja muude *meetmega* seotud dokumentide omandiõigus kuulub toetusesaajale, kui lepingus ei ole ette nähtud teisti.

II.9.2 Olemasolevad õigused

Kui komisjon saadab toetusesaajale kirjaliku taotluse, täpsustades milliseid tulemusi ta kavatses kasutada, tuleb toetusesaajal:

- (a) koostada nimekiri nende tulemustega hõlmatud kõikide *olemasolevate õiguste* kohta ning
- (b) esitada komisjonile nimetatud loetelu hiljemalt koos lõppmaksetaotlusega.

Toetusesaaja peab tagama, et tal või temaga seotud üksustel on õigus kasutada mis tahes *olemasolevaid õigusi* lepingu täitmise kestel.

II.9.3 Tulemuste ja olemasolevate õiguste kasutamise õiguse kuulumine liidule

Toetusesaaja annab liidule järgmised õigused selleks, et kasutada *meetme* tulemusi:

- (a) oma vajadusteks ja eelkõige kättesaadavaks tegemine komisjoni, teiste liidu institutsioonide, ametite ja organite ning liikmesriikide asutuste heaks töötavatele isikutele, samuti kopeerimine ja paljundamine täielikult või osaliselt, ilma et koopiate arv oleks piiratud;
- (b) reprodutseerimine: õigus lubada tulemuste otsene või kaudne, ajutine või püsiv reprodutseerimine mis tahes viisil (mehhaaniliselt, digitaalselt või muul viisil) ja mis tahes vormis, tervikuna või osaliselt;
- (c) edastamine üldsusele õigus lubada mis tahes esitus, esinemine või edastamine üldsusele kaabliga või kaablita sidevahendite kaudu, sealhulgas tulemuste sellisel viisil üldsusele kättesaadavaks tegemine, et isikud pääsevad neile ligi enda valitud kohas ja ajal; nimetatud õigus hõlmab ka kaabli või satelliidi kaudu edastamise ja ülekandmise õigust;
- (d) levitamine õigus lubada tulemuste või tulemuste koopiate mis tahes vormis üldsusele levitamist;
- (e) kohandamine õigus muuta tulemusi;
- (f) tõlkimine;

- (g) õigus säilitada ja arhiveerida tulemusi vastavalt komisjonile kohaldatavatele dokumendihaldust käsitlevatele eeskirjadele; see õigus hõlmab digiteerimist või vormingu teisendamist säilitamise või uue kasutusviisi huvides;
- (h) kui tulemused on dokumendid, siis õigus lubada dokumentide taaskasutamist kooskõlas komisjoni 12. detsembri 2011. aasta otsusega 2011/833/EL komisjoni dokumentide taaskasutamise kohta, kui see otsus on kohaldatav ja dokumendid kuuluvad selle kohaldamisalasse ning ükski otsuse säte ei välista neid. Käesoleva sätte kohaldamisel tuleb mõisteid „taaskasutamine” ja „dokument” käsitada otsuses 2011/833/EL ette nähtud tähenduses.

Eritingimustes võidakse täiendavalt täpsustada eespool nimetatud kasutusõigusi.

Eritingimustes võidakse ette näha täiendavad liidule antavad kasutusõigused.

Toetusesaaja peab tagama, et liidul on õigus kasutada *meetme* tulemustes sisalduvaid mis tahes *olemasolevaid õigusi*. *Olemasolevaid õigusi* tuleb kasutada samadel eesmärkidel ja tingimustel kui *meetme* tulemuste kasutamise õigusi, välja arvatud juhul, kui eritingimustes on ette nähtud teisiti.

Kui liit teeb tulemused teatavaks, lisatakse teave autoriõiguste omaniku kohta. Teave autoriõiguste kohta esitatakse järgmises sõnastuses: „© – aasta – autoriõiguste omaniku nimi. Kõik õigused kaitstud. Euroopa Liidule on antud teatavate tingimuste alusel kasutamise luba.”.

Juhul kui toetusesaaja annab kasutamiseõigused komisjonile, ei mõjuta see tema artikli II.6 kohaseid konfidentsiaalsusega seotud kohustusi ega artikli II.2 kohast toetusesaaja kohustust.

ARTIKKEL II.10 – MEETME RAKENDAMISEKS VAJALIKE LEPINGUTE SÕLMIMINE

II.10.1 Kui *meetme* rakendamiseks on toetusesaajal vaja sõlmida asjade, ehitustööde või teenuste hankeleping, võib ta sõlmida lepingu vastavalt tavapärasele ostupraktikale tingimusel, et see sõlmitakse majanduslikult soodsaima pakkumuse või vajaduse korral madalaima hinnaga pakkumuse alusel. Seda tehes peab ta vältima *huvide konflikti tekkimist*.

Toetusesaaja peab tagama, et komisjon, Euroopa Kontrollikoda ja Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) saavad kasutada oma artiklis II.27 sätestatud õigusi ka toetusesaaja töövõtjate suhtes.

II.10.2 Kui toetusesaaja on „avaliku sektori hankija” direktiivi 2014/24/EL² tähenduses või „võrgustiku sektori hankija” direktiivi 2014/25/EL³ tähenduses, peab ta järgima kohaldatavaid riiklikke riigihanke eeskirju.

Toetusesaaja peab tagama, et lepingu artiklite II.4, II.5, II.6 ja II.9 alusel tema suhtes kehtivad tingimused on kohaldatavad ka töövõtjate suhtes.

II.10.3 Toetusesaaja vastutab ainuisikuliselt *meetme* rakendamise ja lepingu täitmise eest.

II.10.4. Kui toetusesaaja ei täida artiklist II.10.1 tulenevaid kohustusi, loetakse asjaomase lepinguga seotud kulud rahastamiskõlbmatuks vastavalt artikli II.19.2 punktidele c, d ja e.

Kui toetusesaaja ei täida artiklist II.10.2 tulenevaid kohustusi, võib toetust vähendada vastavalt artiklile II.25.4.

ARTIKKEL II.11 – MEETME OSAKS OLEVATE ÜLESANNETE ALLHANGE

II.11.1 Toetusesaaja võib korraldada *meetme* osaks olevate ülesannete täitmise allhanke korras. Kui ta seda teeb, peab ta tagama, et lisaks artiklis II.10 sätestatud tingimustele on täidetud järgmised tingimused:

- (a) alltöövõtt ei hõlma *meetme* põhiülesandeid;
- (b) allhanke kasutamine on *meetme* laadi ja selle rakendamise vajadusi silmas pidades põhjendatud;
- (c) allhanke hinnangulised kulud on II lisas esitatud hinnangulises eelarves selgelt tuvastatavad;
- (d) mis tahes allhanke kasutamisest, mida ei ole II lisas ette nähtud, on toetusesaaja teatanud ja komisjon on selle heaks kiitnud. Komisjon võib anda heakskiidu:
 - i) enne allhanke kasutamist juhul, kui toetusesaaja taotleb muudatust, nagu on sätestatud artiklis II.13 või
 - ii) pärast allhanke kasutamist juhul, kui allhange:
 - on nõuetekohaselt põhjendatud tehnilises vahearuandes või tehnilises lõpparuandes, millele on osutatud artiklites I.4.3 ja I.4.4; ning

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL, 26. veebruar 2014, riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, 26. veebruar 2014, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ

- ei too kaasa selliste muudatuste tegemist, mis seaksid kahtluse alla toetuse andmise otsuse või oleksid vastuolus taotlejate võrdse kohtlemise põhimõttega;

(e) toetusesaaja tagab, et artikli II.8 kohaselt tema suhtes kehtivad tingimused on kohaldatavad ka alltöövõtjate suhtes.

II.11.2 Kui toetusesaaja ei täida artikli II.11.1 punktide a, b, c või d tulenevaid kohustusi, loetakse asjaomase lepinguga seotud kulud rahastamiskõlbmatuks vastavalt artikli II.19.2 punktile f.

Kui toetusesaaja ei täida artikli II.11.1 punktist e tulenevaid kohustusi, võib toetust vähendada vastavalt artiklile II.25.4.

ARTIKKEL II.12 – KOLMANDATELE ISIKUTELE RAHALISE TOETUSE ANDMINE

II.12.1 Juhul, kui *meetme* rakendamine eeldab rahalise toetuse andmist kolmandatele isikutele, annab toetusesaajad sellist rahalist toetust vastavalt II lisa sätestatud tingimustele. Need tingimused peavad sisaldama vähemalt järgmist teavet:

- (a) rahalise toetuse maksimaalne summa. See summa ei tohi ületada 60 000 eurot iga kolmanda isiku kohta, välja arvatud juhul, kui rahalise toetuse andmine on II lisa täpsustatud *meetme* peamise eesmärgi saavutamiseks muidu võimatu või liiga raske;
- (b) rahalise toetuse täpse summa määramise kriteeriumid;
- (c) fikseeritud nimekirja alusel erinevad tegevuse liigid, millele võib rahalist toetust anda;
- (d) isikud või isikute kategooriad, kellele võib rahalist toetust anda;
- (e) rahalise toetuse andmise kriteeriumid.

II.12.2 Erandina artiklist II.12.1, kui rahalist toetust antakse auhinna vormis, annab toetusesaaja sellist rahalist toetust vastavalt II lisa sätestatud tingimustele. Need tingimused peavad sisaldama vähemalt järgmist teavet:

- (a) rahastamiskõlblikkus ja hindamiskriteeriumid;
- (b) auhinna suurus;
- (c) maksmise kord.

II.12.3 Toetusesaaja peab tagama, et lepingu artiklite II.4, II.5, II.6, II.8, II.9 ja II.27 kohaselt tema suhtes kehtivad tingimused on kohaldatavad ka rahalist toetust saavate kolmandate isikute suhtes.

ARTIKKEL II.13 – LEPINGU MUUTMINE

II.13.1 Lepingu mis tahes muudatused tuleb teha kirjalikult.

II.13.2 Muutmise eesmärk ega tagajärg ei tohi olla lepingus selliste muudatuste tegemine, mis seaksid kahtluse alla toetuse andmise otsuse või oleksid vastuolus taotlejate võrdse kohtlemise põhimõttega.

II.13.3 Muudatuse taotlus peab:

- (a) olema nõuetekohaselt põhjendatud;
- (b) sisaldama asjakohaseid tõendavaid dokumente ning
- (c) need tuleb teisele poolele saata aegsasti enne muudatuse kavandatavat jõustumist ning igal juhul üks kuu enne *rakendamisperioodi* lõppu.

Punkti c ei kohaldata juhul, kui muudatust taotlev pool seda nõuetekohaselt põhjendab ja teine pool sellega nõustub.

II.13.4 Juhul, kui tegemist on tegevustoetusega, ei ole võimalik Artiklis I.2.2 määratud perioodi lepingu muudatustega pikendada.

II.13.5 Muudatused jõustuvad kuupäeval, mil viimane pool neile alla kirjutab, või muutmistaotluse heakskiitmise kuupäeval.

Muudatusi kohaldatakse alates kuupäevast, milles pooled on kokku leppinud, või sellise kokkulepitud kuupäeva puudumisel alates muudatuse jõustumise kuupäevast.

ARTIKKEL II.14 – MAKSENÕUETE LOOVUTAMINE KOLMANDATELE ISIKUTELE

II.14.1 Toetusesaaja ei tohi loovutada oma maksenõudeid komisjoni vastu kolmandale isikule, välja arvatud juhul, kui toetusesaaja esitab selleks kirjaliku põhjendatud taotluse ja komisjon kiidab selle heaks.

Kui komisjon ei kiida loovutamist heaks või kui tema tingimusi ei järgita, ei ole loovutamisel talle mingisugust mõju.

II.14.2 Loovutamine ei vabasta ühelgi juhul toetusesaajat tema kohustustest komisjoni ees.

ARTIKKEL II.15 — VÄÄRAMATU JÕUD

II.15.1 *Vääramatu jõuga* kokku puutuv pool peab teisele poolele viivitamata saatma *ametliku teatise*, nimetades olukorra või sündmuse laadi, tõenäolise kestuse ja prognoositava mõju.

II.15.2 Pooled peavad võtma vajalikud meetmed *vääramatust jõust* tulenevate mis tahes kahjude piiramiseks. Nad peavad tegema kõik endast oleneva, et jätkata *meetme* rakendamist niipea kui võimalik.

II.15.3 *Vääramatu jõuga* kokku puutuvat poolt ei või lugeda lepinguliste kohustuste rikkujaks, kui kohustuste täitmist on takistanud *vääramatu jõud*.

ARTIKKEL II.16 – MEETME RAKENDAMISE PEATAMINE

II.16.1 Rakendamise peatamine toetusesaaja poolt

Toetusesaaja võib peatada *meetme* või selle mis tahes osa rakendamise, kui erakorralised asjaolud, eelkõige *vääramatu jõud*, muudavad selle rakendamise võimatuks või ülemäära raskeks.

Toetusesaaja peab komisjonile viivitamata teatama järgmisest:

- (a) peatamise põhjused, sealhulgas täpsem teave kuupäeva või perioodi kohta, mil erandlikud asjaolud ilmnesisid; ning
- (b) eeldatava meetme jätkamise kuupäeva.

Kui asjaolud võimaldavad toetusesaajal *meetme* rakendamist jätkata, teavitab toetusesaaja sellest komisjoni viivitamata ja esitab lepingu muutmistaotluse vastavalt artiklile II.16.3. Käesolevat kohustust ei kohaldata juhul, kui leping lõpetatakse vastavalt artiklile II.17.1 või artikli II.17.2.1 punktidele b või c.

II.16.2 Rakendamise peatamine komisjoni poolt

II.16.2.1 Peatamise põhjused

Komisjon võib peatada *meetme* või selle mis tahes osa rakendamise:

- (a) kui komisjonil on tõendeid selle kohta, et toetusesaaja on toetuse andmise menetluses või lepingu täitmisel pannud toime *eeskirjade eiramisi, pettusi* või *kohustuste rikkumisi*;
- (b) kui komisjonil on tõendeid selle kohta, et toetusesaaja on muude sarnastel tingimustel antud liidu või Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „Euratom”) toetuste korral süsteemseilt või korduvalt *eiranud eeskirju, pannud toime pettusi* või tõsiselt *kohustusi rikkunud* ning et need *eeskirjade eiramised, pettused* või *kohustuste rikkumised* mõjutavad oluliselt käesolevat toetust; või
- (c) kui komisjon kahtlustab, et toetusesaaja on toetuse andmise menetluses või lepingu täitmisel *pannud toime eeskirjade eiramisi, pettusi* või *kohustusi rikkunud*, ning tal on vaja kontrollida, kas see vastab tõele.

II.16.2.2 Peatamise kord

1. etapp – Enne *meetme* rakendamise peatamist peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*:

- (a) milles teavitatakse:
 - (i) kavatsusest *meetme* rakendamise peatada;
 - (ii) peatamise põhjustest;
 - (iii) artikli II.16.2.1 punktides a ja b osutatud juhtudel vajalikest tingimustest rakendamise jätkamiseks ning
- (b) kutsutakse teda üles 30 kalendripäeva jooksul alates ametliku teatise saamisest esitama omapoolseid märkusi.

2. etapp – Kui komisjonile märkusi ei esitata või ta otsustab menetlust esitatud märkustele vaatamata jätkata, peab ta saatma *ametliku teatise*, teavitades toetusesaajat:

- (a) rakendamise peatamisest;
- (b) peatamise põhjustest; ning
- (c) artikli II.16.2.1 punktides a ja b osutatud juhtudel lõplikest tingimustest rakendamise jätkamiseks; või
- (d) vajaliku kontrolli lõpetamise esialgsest kuupäevast artikli II.16.2.1 punktis c osutatud juhul.

Peatamine jõustub päeval, mil toetusesaaja on *ametliku teatise* kätte saanud, või *ametlikus teatises* osutatud hilisemal kuupäeval.

Muul juhul peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*, teavitades teda, et ta ei jätkata peatamist.

II.16.2.3 Rakendamise jätkamine

Meetme rakendamise jätkamiseks peab toetusesaaja püüdma täita teatatud tingimused niipea kui võimalik ja teavitama komisjoni mis tahes tehtud edusammudest.

Juhul kui tingimused rakendamise jätkamiseks on täidetud või vajalikud kontrollid sooritatud, peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*:

- (a) teavitades teda, et tingimused peatamise tühistamiseks on täidetud ning
- (b) et tal tuleb esitada artikli II.16.3 kohane lepingu muudatuse taotlus. Käesolevat kohustust ei kohaldata juhul, kui leping lõpetatakse vastavalt artiklile II.17.1 või artikli II.17.2.1 punktidele b, f ja g.

II.16.3 Peatamise tagajärjed

Kui *meetme* rakendamist saab jätkata ja lepingut ei lõpetata, muudetakse lepingut vastavalt artiklile II.13, et:

- (a) määrata kindlaks *meetme* rakendamise jätkamise kuupäev;
- (b) pikendada *meetme* kestust; ning
- (c) teha muud vajalikud muudatused, et kohendada *meedet* uue olukorraga.

Peatamise lõpetamine jõustub muudatuses sätestatud kuupäeval. See kuupäev võib olla varasem muudetud lepingu jõustumise kuupäevast.

Kulusid, mis on tekkinud seoses peatatud *meetme* või meetme peatatud osa rakendamisega peatamise ajavahemiku kestel, ei või hüvitada ja need ei ole toetuse arvelt kaetavad.

Meetme rakendamise peatamine ei mõjuta komisjoni õigust lõpetada leping vastavalt artiklile II.17.2 ega tema õigust vähendada toetust või nõuda sisse alusetult makstud summad vastavalt artiklitele II.25.4 ja II.26.

Kumbki pool ei või teiselt poolelt peatamise tõttu kahjutasu nõuda.

ARTIKKEL II.17 – LEPINGU LÕPETAMINE

II.17.1 Lepingu lõpetamine toetusesaaja poolt

Toetusesaaja võib lepingu lõpetada.

Toetusesaaja peab komisjonile lõpetamise kohta saatma *ametliku teatise*, mille sisu on järgmine:

- (a) lõpetamise põhjused; ning
- (b) kuupäev, mil lõpetamine jõustub. See kuupäev peab olema *ametliku teatise* kuupäevast hilisem.

Kui toetusesaaja ei esita lõpetamise põhjusi või kui komisjon leiab, et esitatud põhjused lõpetamist ei õigusta, loetakse leping ebakorrektselt lõpetatuks.

Lõpetamine jõustub *ametlikus teatises* osutatud kuupäeval.

II.17.2 Lepingu lõpetamine komisjoni poolt

II.17.2.1 Lõpetamise põhjused

Komisjon võib otsustada lepingu lõpetada järgmistel juhtudel:

- (a) toetusesaaja õiguslikus, rahalises, tehnilises, organisatsioonilises või omandiõigusega seotud olukorras leiavad aset muutused, mis võivad tõenäoliselt lepingu täitmist oluliselt mõjutada või seavad kahtluse alla toetuse andmise otsuse või määruse (EL) nr 2018/1046 artiklis 136 loetletud väljajättingimuste muutmine, mis seab kahtluse alla toetuse andmise otsuse;
- (b) kui toetusesaaja, mis tahes *seotud isik* või füüsiline isik, kes on lepingu sõlmimiseks või rakendamiseks oluline, on toime pannud tõsiseid *kohustuste rikkumisi*, sealhulgas ei rakenda *meetmeid* I lisas sätestatud viisil;
- (c) *meetme* rakendamine on takistatud või peatatud *vääramatu jõu* või erandlike asjaolude tõttu ning:
 - (i) meetme taaskäivitamine on võimatu või
 - (ii) vajalike muudatuste tegemine lepingus seaks kahtluse alla toetuse andmise otsuse või oleks vastuolus taotlejate võrdse kohtlemise põhimõttega;
- (d) toetusesaaja või mis tahes isik, kes võtab piiramatu vastutuse toetusesaaja võlgade eest:
 - i) on pankrotti kuulutatud, tema suhtes kohaldatakse maksejõuetus- või likvideerimismenetlust, tema vara haldab likvideerija või kohus, ta on sõlminud võlausaldajatega lepingu, peatanud äritegevuse või on sarnases olukorras, millest tuleneb samasugune protseduur, mis on ette nähtud liidu või siseriikliku õigusega;
 - ii) rikub oma kohustusi, mis on seotud maksude või sotsiaalkindlustusmaksete maksmisega vastavalt kohaldatavale õigusele;
- (e) toetusesaaja või mis tahes *seotud isik* või füüsiline isik, kes on lepingu sõlmimiseks või rakendamiseks oluline, on toime pannud:
 - i) mis tahes viisil tõendatud *tõsise ametialaste käitumisreeglite rikkumise*;
 - ii) *pettuse*;
 - iii) korruptsiooni;
 - iv) kuritegelike organisatsioonidega seotud käitumine;
 - v) rahapesu;
 - vi) terrorismiga seotud kuriteod (sealhulgas terrorismi rahastamine);
 - vii) lapstööjõu või muud inimkaubandusega seotud süüteod;
- (f) komisjonil on tõendeid selle kohta, et toetusesaaja või mis tahes *seotud isik* või füüsiline isik, kes on lepingu sõlmimiseks või rakendamiseks oluline, on toetuse andmise menetluses või lepingu täitmisel teinud *olulisi vigu*, *eiranud eeskirju* või pannud toime *pettusi* või *kohustusi rikkunud*, sealhulgas olukord, kus toetusesaaja või *seotud isik* või füüsiline isik on esitanud valeandmeid või jätnud nõutava teabe esitamata;
- (g) komisjonil on tõendeid, et toetusesaaja on muude sarnastel tingimustel antud ELi või Euratomi toetuste korral süsteemselt või korduvalteiranud *eeskirju*, *pannud toime pettuse* või oma *kohustusi rikkunud* ning et need *eeskirjade eiramised*, *pettused* või *kohustuste rikkumised* mõjutavad oluliselt käesolevat toetust; või

- (h) kui toetusesaaja, temaga mis tahes seotud isik või füüsiline isik, kes on toetuse määramiseks või lepingu rakendamiseks oluline, on loonud teise kohtualluvuse alla kuuluva üksuse, mille eesmärgiks on tema registreeritud asukohta, keskjuhatuse või peamise tegevuskoha kohtualluvuse alla kuuluvatest maksudest, sotsiaalsetest või muudest juriidilistest kohustustest kõrvalehoidmine;
- (i) kui toetusesaaja või temaga seotud mis tahes isik, kes on toetuse määramiseks või lepingu rakendamiseks oluline, on loodud punktis h osutatud kavatsustega või;
- (j) komisjon on saatnud toetusesaajale *ametliku teatise*, paludes tal lõpetada toetusesaajaga seotud üksuse osalemine, sest see üksus on punktides d kuni i kirjeldatud olukorras ning toetusesaajal ei ole õnnestunud taotleda muudatust, millega lõpetada üksuse osalemine ja ümber jagada selle ülesanded.

II.17.2.2 Lõpetamise menetlus

1. etapp – Enne lepingu lõpetamist peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*:

- (a) milles teavitatakse:
 - (i) kavatsusest leping lõpetada;
 - (ii) lõpetamise põhjustest; ning
- (b) nõutakse, et ta 45 kalendripäeva jooksul alates ametliku teatise saamisest:
 - (i) esitab omapoolsed märkused ning
 - (ii) artikli II.17.2.1 punktis b kirjeldatud juhul teavitab komisjoni meetmetest, et tagada lepingust tulenevate kohustuste täitmine.

2. etapp – Kui komisjonile märkusi ei esitata või ta otsustab menetlust esitatud märkustele vaatamata jätkata, peab ta saatma toetusesaajale *ametliku teatise*, teavitades teda lõpetamisest ning lõpetamise jõustumise kuupäevast.

Muul juhul peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*, teavitades teda, et lõpetamise menetlusega ei jätkata.

Lõpetamine jõustub:

- (a) artikli II.17.2.1 punktides a, b ja d osutatud lõpetamise kohta: kuupäeval, mis on määratletud teises lõigus (st eespool esitatud 2. etapis) osutatud lõpetamise *ametlikus teatises*;
- (b) artikli II.17.2.1 punktides c ja e kuni j osutatud lõpetamise kohta: kuupäeval pärast seda, kui toetusesaajale laekub teises lõigus (st eespool esitatud 2. etapis) osutatud lõpetamise *ametlik teatis*.

II.17.3 Lõpetamise tagajärjed

Toetusesaajal tuleb esitada artikli I.4.4 kohane lõppmakse taotlus 60 kalendripäeva jooksul alates päevast, mil lõpetamine jõustub.

Juhul kui komisjonile ei laeku lõppmakse taotlust eespool nimetatud tähtajaks, hüvitatakse või kaetakse toetusega üksnes kulud või panus/sissemaks, mis on kajastatud heakskiidetud tehnilises aruandes või, kui see on asjakohane, siis heakskiidetud finantsaruandes.

Juhul kui komisjon lõpetab lepingu seepärast, et toetusesaaja on rikkunud kohustust esitada maksetaotlus, ei tohi toetusesaaja pärast lõpetamist esitada ühtegi maksetaotlust. Sellisel juhul kohaldatakse teist lõiku.

Komisjon arvutab artiklis II.25 osutatud lõpliku toetussumma ja artiklis I.4.5 osutatud lõppmakse esitatud aruannete põhjal. Arvesse võetakse üksnes neid tegevusi, mis on ellu viidud enne lepingu lõpetamise kuupäeva või artikli I.2.2 kohase *rakendusperioodi* lõppkuupäeva, olenevalt sellest, kumb on varasem. Kui toetus antakse artikli I.3.2 punkti a alapunktis i sätestatud tegelike kulude hüvitamise vormis, hüvitatakse või kaetakse toetusega üksnes need kulud, mis tekkisid enne lõpetamise jõustumist. Nende lepingutega seotud kulusid, mis täidetakse üksnes pärast lõpetamist, ei võeta arvesse ning neid ei hüvitata ega kaeta toetuse abil.

Komisjon võib toetust vähendada vastavalt artiklile II.25.4, kui:

- (a) toetusesaaja lõpetab lepingu artikli II.17.1 tähenduses ebakorrektset või
- (b) komisjon lõpetab lepingu artikli II.17.2.1 punktides b kuni j sätestatud põhjustel.

Kumbki pool ei või nõuda kahjutasu sel põhjusel, et teine pool lepingu lõpetas.

Toetusesaaja kohustusi kohaldatakse ka pärast lepingu lõpetamist, eelkõige neid, mis on kehtestatud artiklites I.4, II.6, II.8, II.9, II.14, II.27, ning samuti täiendavaid sätteid tulemuste kasutamise kohta, nagu on kehtestatud eritingimustes.

ARTIKKEL II.18 – KOHALDATAV ÕIGUS, VAIDLUSTE LAHENDAMINE JA TÄITMISELE PÖÖRATAVAD OTSUSED

II.18.1 Lepingu suhtes kohaldatakse liidu õigust, mida vajaduse korral täiendab Belgia õigus.

II.18.2 Liidu ja mis tahes toetusesaaja vahelise vaidluse lahendamine seoses lepingu tõlgendamise, kohaldamise või kehtivusega, mida ei saa lahendada kokkuleppe teel, kuulub ELi toimimise lepingu artikli 272 kohaselt Üldkohtu või edasikaebuse korral Euroopa Liidu Kohtu ainupädevusse.

II.18.3 Artiklis II.26 osutatud sissenõudmiste kohaldamiseks võib komisjon ELi toimimise lepingu artikli 299 kohaselt võtta vastu täitmisele pööratava otsuse rahaliste kohustuste panemiseks muudele isikutele kui riigid.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 263 kohaselt võib sellise otsuse vastu esitada *hagi* Euroopa Liidu Üldkohtusse.

B OSA – FINANTSSÄTTED

ARTIKKEL II.19 – RAHASTAMISKÕLBLIKUD KULUD

II.19.1 Kulude rahastamiskõlblikkuse tingimused

Meetme *rahastamiskõlblikud kulud* on *meetme* raames tegelikult kantud kulud, mis vastavad järgmistele kriteeriumidele:

- (a) need tekivad *rakendamisperioodi* jooksul, erandiks on kulud, mis seonduvad lõppmakse taotluse ja asjaomaste tõendavate dokumentidega, millele on osutatud artiklis I.4.4;
- (b) need on näidatud *meetme* hinnangulises eelarves. Hinnanguline eelarve on esitatud II lisas;
- (c) need on tekkinud seoses II lisas kirjeldatud *meetmega* ja on vajalikud selle rakendamiseks;
- (d) need on tuvastatavad ja kontrollitavad, eelkõige kirjendatud abisaaja raamatupidamisarvestuses ning kindlaks määratud kooskõlas abisaaja asutamise riigis kohaldatavate kulude raamatupidamisstandarditega ning abisaaja tavapärase raamatupidamistavade kohaselt;
- (e) Need on kooskõlas maksustamist ja sotsiaalvaldkonda käsitlevate kohaldatavate õigusaktidega. ning
- (f) need on mõistlikud, õigustatud ja vastavad usaldusväärse finantsjuhtimise põhimõttele, eelkõige ökonoomsuse ja tõhususe poolest.

II.19.2 Rahastamiskõlblikud otsesed kulud

Meetme otsesed kulud loetakse rahastamiskõlblikeks, kui need on kooskõlas artiklis II.19.1 sätestatud rahastamiskõlblikkuse tingimustega.

Eelkõige loetakse rahastamiskõlblikeks *otsesteks kuludeks* järgmised kulukategooriad, eeldusel, et need vastavad nii artiklis II.19.1 sätestatud rahastamiskõlblikkuse tingimustele kui ka järgmistele tingimustele:

- (a) toetusesaaja juures töölepingu või samaväärse ametisse nimetamise akti alusel töötavate *meetme* rakendamisega tegelevate töötajate personalikulud, tingimusel et need kulud on kooskõlas toetusesaaja tavapärase töötasupoliitikaga.

Need kulud sisaldavad personali tegelikku töötasu koos sotsiaalkindlustusmaksude ja muude seadusega määratud maksudega, mis arvatakse töötasu hulka. Need võivad sisaldada ka lisatasusid, kaasa arvatud täiendavate lepingute alusel tehtud maksed, olenemata nende lepingute laadist, tingimusel et neid makstakse järjepideval viisil alati, kui tekib vajadus samalaadse töö või erialase pädevuse järele, olenemata kasutatavast rahastamisallikast.

Toetusesaaja juures muu lepingu kui töölepingu alusel töötavate või kolmanda isiku poolt makse alusel toetusesaajale lähetatud füüsiliste isikutega seoses kantud kulud võib samuti arvata selliste personalikulude alla, kui täidetud on järgmised tingimused:

- i) isik töötab tingimustes, mis sarnanevad töötaja omadega (eelkõige töökorralduse, täidetavate ülesannete ja nende täitmise koha osas);

- ii) töötulemus kuulub toetusesaajale (välja arvatud juhul, kui erandkorras on kokku lepitud teisiti); ning
 - iii) kulud ei erine oluliselt toetusesaaja juures töölepingu alusel sarnaseid ülesandeid täitvate töötajatega seoses kantavatest kuludest;
- (b) reisikulud ja nendega seonduvad päevarahad, tingimusel et need vastavad toetusesaaja tavapärasele lähetuskulude maksmise tavale;
- (c) (uute või kasutatud) seadmete või muu vara amortisatsioonikulud, nagu need on kajastatud toetusesaaja raamatupidamisaruannetes, tingimusel et asjaomane vara:
- i) kantakse maha vastavalt rahvusvahelistele raamatupidamisstandarditele ja toetusesaaja tavapärasele raamatupidamistavadele ning
 - ii) on ostetud kooskõlas artikliga II.10.1 juhul, kui ost toimus *rakendamisperioodil*;

Seadmete või muu vara rentimise või liisimise kulud on samuti rahastamiskõlblikud tingimusel, et need kulud ei ületa sarnaste seadmete või vara amortisatsioonikulu ega sisalda finantseerimistasusid;

Rahastamiskõlblike kulude määratlemisel võib arvesse võtta üksnes seda osa seadmete amortisatsiooni-, rendi- või liisingukuludest, mis vastab *rakendamisperioodile* ja tegelikule *meetme* jaoks kasutamise määrale. Erandina võib eritingimustes ette näha, et seadme soetamiskulud on kogusumma ulatuses rahastamiskõlblikud, juhul kui *meetme* laad ja seadme või vara kasutamise kontekst seda õigustab;

- (d) tarbekaupade ja tarnetega seotud kulud, tingimusel et:
- i) need on ostetud kooskõlas artikliga II.10.1; ning
 - ii) neid kasutatakse otseselt *meetme* jaoks;
- (e) otseselt käesoleva lepingu nõuetest (teabe levitamine, *meetme* spetsiifiline hindamine, auditeerimine, tõlked, paljundamine) tulenevad kulud, sealhulgas nõutud finantstagatiste kulud, tingimusel et asjaomased teenused on ostetud kooskõlas artikliga II.10.1;
- (f) kulud, mis tulenevad *allhankelepingtonest* artikli II.11 tähenduses, tingimusel et artikli II.11.1 punktides a, b, c ja d sätestatud tingimused on täidetud;
- (g) kolmandatele isikutele antud rahalise toetuse kulud artikli II.12 tähenduses, tingimusel et kõnealuses artiklis sätestatud tingimused on täidetud;
- (h) toetusesaaja makstud tollimaksud, maksud ja tasud, eelkõige käibemaks, tingimusel et need kuuluvad rahastamiskõlblike *otseste kulude* hulka, kui lepingus ei ole sätestatud teisiti.

II.19.3 Rahastamiskõlblikud kaudsed kulud

Meetme kaudsed kulud loetakse rahastamiskõlblikeks, kui need esindavad õiglast osa toetusesaaja üldkulude kogusummast ja on kooskõlas artiklis II.19.1 sätestatud rahastamiskõlblikkuse tingimustega.

Kui artiklis I.3.2 ei ole sätestatud teisiti, tuleb rahastamiskõlblikud *kaudsed kulud* deklareerida kindla määra alusel, milleks on 7 % rahastamiskõlblike *otseste kulude* kogusummast.

II.19.4 Rahastamiskõlbmatud kulud

Lisaks muudele kuludele, mis ei vasta artiklis II.19.1 sätestatud tingimustele, ei tohi lugeda rahastamiskõlblikuks järgmisi kulusid:

- (a) toetusesaaja makstava kapitali ja dividendide tasuvus;
- (b) võlad ja võlgade teenindamise kulud;
- (c) eraldised kahjumi või võlgade katmiseks;
- (d) tasumisele kuuluvad intressid;
- (e) ebatõenäoliselt laekuvad võlad;
- (f) kahjum vahetuskursierinevustest;
- (g) toetusesaaja panga teenustasud komisjoni rahaülekannete eest;
- (h) kulud, mille toetusesaaja on deklareerinud mõne teise meetme raames, mis saab liidu eelarvest rahastatavat toetust. Selliste toetuste hulka kuuluvad toetused, mille on andnud liikmesriik ja mida rahastatakse liidu eelarvest, ja toetused, mille on andnud muud asutused kui komisjon liidu eelarve täitmise eesmärgil. Eelkõige kui toetusesaaja saab ELi või Euratomi eelarvest rahastatavat tegevustoetust, ei või ta deklareerida tegevustoetusega hõlmatud ajavahemike kaudseid kulusid, välja arvatud juhul, kui ta saab tõendada, et tegevustoetus ei kata mingeid asjaomase meetme kulusid;
- (i) kolmandatelt isikutelt saadud mitterahaline osalus;
- (j) ülemäärased või põhjendamatud kulud;
- (k) mahaarvamisele kuuluv käibemaks.

ARTIKKEL II.20 – DEKLAREERITUD SUMMADE TUVASTATUS JA KONTROLLITAVUS

II.20.1 Kulude ja rahaliste toetuste deklareerimine

Toetusesaaja peab deklareerima järgmise kas rahastamiskõlblike kulude või taotletava rahalise toetusena:

- (a) tegelike kulude puhul: *meetme* rakendamiseks tegelikult kantud kulud;
- (b) ühikukulude või ühikuhindade puhul: summa, mis on saadud artikli I.3.2 punkti a alapunktides ii või b osutatud ühikuhinna korrutamisel tegelikult kasutatud või toodetud ühikute arvuga;
- (c) ühekordsete kulude või ühekordse maksena antavate rahaliste toetuste puhul: artikli I.3.2 punkti a alapunktides iii või c määratletud üldsumma, kui *meetme* II lisas kirjeldatud asjaomaseid ülesandeid või osasid on rakendatud nõuetekohaselt;
- (d) kindlamääraliste kulude või kindlamääralise maksena antavate rahaliste toetuste puhul: summa, mis on saadud artikli I.3.2 punkti a alapunktides iv või d määratletud kindla määra kohaldamise tulemusel;
- (e) e) kuludega mitteseotud rahastamise puhul: artikli I.3.2 punktis e nimetatud üldsumma, kui II lisas kirjeldatud vastavad tulemused või tingimused on nõuetekohaselt täidetud või täidetud;
- (f) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud ühikukulude puhul: summa, mis on saadud toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt arvutatud ühikuhinna korrutamisel tegelikult kasutatud või toodetud ühikute arvuga;
- (g) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud ühekordsete maksete kulude puhul: vastavalt tavapärasele kuluarvestustavadele arvutatud üldsumma, kui *meetme* asjaomaseid ülesandeid või osasid on rakendatud nõuetekohaselt;

- (h) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud kindlamääraliste kulude puhul: summa, mis on saadud toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt arvutatud kindla määra kohaldamise tulemusel.

Punktides b, c, d, f, g ja h osutatud toetuse vormide puhul peavad deklareeritud summad vastama artikli II.19.1 punktides a ja b sätestatud tingimustele.

II.20.2 Deklareeritud kulusid ja rahalisi toetusi toetavad andmed ja muud dokumendid

Toetusesaaja peab esitama järgmised dokumendid, kui seda nõutakse toetusesaajalt artiklis II.27 kirjeldatud kontrollide või auditite raames:

- (a) tegelike kulude puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, nagu lepingud, arved ja raamatupidamisdokumendid.

Lisaks peab toetusesaaja tavapärase raamatupidamis- ja sisekontrollikord võimaldama otseselt võrrelda deklareeritud summasid tema raamatupidamisaruannetes kajastatud summade ja tõendavates dokumentides esitatud summadega.

- (b) ühikukulude või ühikuhindade puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada deklareeritud üksuste arvu.

Toetusesaajalt ei nõuta tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude kindlakstegemist ega tõendavate dokumentide, nagu raamatupidamisaruannete esitamist, et tõendada ühiku kohta deklareeritud summat;

- (c) ühekordsete maksete kulude või ühekordse maksena antavate rahaliste toetuste puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada, et *meedet* on nõuetekohaselt rakendatud.

Toetusesaajalt ei nõuta tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude kindlakstegemist ega tõendavate dokumentide, nagu raamatupidamisaruannete esitamist, et tõendada ühekordse maksena deklareeritud summat;

- (d) kindlamääraliste kulude või kindlamääralise maksena antavate rahaliste toetuste puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada rahastamiskõlblikke kulusid või taotletud rahalist toetust, mille suhtes kohaldatakse kindlat määra.

Toetusesaajalt ei nõuta tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulude kindlakstegemist ega tõendavate dokumentide, nagu raamatupidamisaruannete esitamist, kohaldatakse kindla määra kohta;

- (e) kuludega mitteseotud rahastamise puhul: piisavad tõendavad dokumendid, mis tõendavad *meetme* nõuetekohast rakendamist;

Toetusesaaja ei pea kindlaks tegema tegelikke abikõlblikke kulusid ega esitama tõendavaid dokumente, näiteks raamatupidamisaruandeid, et tõendada kuludena deklareeritud summat;

- (f) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud ühikukulude puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada deklareeritud üksuste arvu;
- (g) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud ühekordsete maksete kulude puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada, et *meedet* on nõuetekohaselt rakendatud;
- (h) toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade kohaselt deklareeritud kindlamääraliste kulude puhul: asjakohased tõendavad dokumendid, millega tõendada rahastamiskõlblike kulusid, mille suhtes kohaldatakse kindlat määra.

II.20.3 Tingimused, millega määratleda kuluarvestustavade vastavus

II.20.3.1 Artikli II.20.2 punktides f, g ja h esitatud juhul ei pea toetusesaaja tegelikult kantud rahastamiskõlblike kulusid kindlaks tegema, kuid ta peab tagama, et rahastamiskõlblike kulude deklareerimiseks kasutatavad kuluarvestustavad vastavad järgmistele tingimustele:

- (a) kasutatavate kuluarvestustavade näol on tegemist tema tavapärase kuluarvestustavadega, mida kohaldatakse järjepidevalt, tuginedes objektiivsetele kriteeriumidele, mis ei sõltu rahastamisallikast;
- (b) deklareeritud kulusid on võimalik otseselt võrrelda tema üldises raamatupidamisarvestuses kirjendatud summadega; ning
- (c) deklareeritavate kulude kindlaksmääramiseks kasutatavate kulukategooriate seast on välja arvatud kõik rahastamiskõlbmatud kulud või kulud, mis kaetakse artiklis I.3.2 osutatud muus vormis toetuste arvelt.

II.20.3.2 Kui see on sätestatud eritingimustes, siis võib toetusesaaja esitada komisjonile taotluse, millega palutakse komisjonil hinnata toetusesaaja tavapärase kuluarvestustavade vastavust. Kui see on nõutud eritingimustes, siis tuleb taotlusele lisada kuluarvestustavade nõuetele vastavuse tõend (edaspidi „kuluarvestustavade nõuetele vastavuse tõend”).

Kuluarvestustavade nõuetele vastavuse tõendi:

- (a) peab välja andma tunnustatud audiitor või, kui toetusesaaja on avalik-õiguslik asutus, pädev ja sõltumatu ametiisik ning
- (b) see tuleb koostada kooskõlas VII lisaga.

Kõnealuse tõendiga kinnitatakse, et rahastamiskõlblike kulude deklareerimiseks kasutatavad toetusesaaja kuluarvestustavad vastavad artiklis II.20.3.1 sätestatud tingimustele ja täiendavatele tingimustele, mis võivad olla sätestatud eritingimustes.

II.20.3.3 Kui komisjon on kinnitanud, et toetusesaaja tavapärased kuluarvestustavad vastavad nõuetele, ei vaidlustata nende tavade alusel deklareeritud kulusid tagantjärele, *tingimusel* et:

- (a) tegelikkuses kasutatavad tavad on kooskõlas komisjoni heakskiidetud tavadega ning
- (b) toetusesaaja ei varjanud oma kuluarvestustavade heakskiidu saamise eesmärgil mitte mingisugust teavet.

ARTIKKEL II.21 – TOETUSESAAJAGA SEOTUD ÜKSUSTE KULUDE RAHASTAMISKÕLBLIKKUS

Kui eritingimused sisaldavad sätet toetusesaajaga seotud üksuste kohta, on sellise üksuse kantud kulud rahastamiskõlblikud, tingimusel et:

- (a) need vastavad samadele artiklites II.19 ja II.20 sätestatud tingimustele, mida kohaldatakse ka toetusesaaja suhtes ning
- (b) toetusesaaja tagab, et artiklite II.4, II.5, II.6, II.8, II.10, II.11 ja II.27 kohaselt toetusesaaja suhtes kohaldatavaid tingimusi kohaldatakse ka kõnealuse üksuse suhtes.

ARTIKKEL II.22 – ÜMBERPAIGUTUSED EELARVES

Toetusesaajal on lubatud II lisas esitatud hinnangulist eelarvet korrigeerida ümberpaigutustega eri eelarvekategooriate vahel juhul, kui *meedet* rakendatakse vastavalt II lisas kirjeldatule. Selline korrigeerimine ei nõua lepingu muutmist, nagu on sätestatud artiklis II.13.

Toetusesaaja ei või siiski lisada 1 lisas nimetatata *allhankelepingutega* seotud kulusid, kui komisjon ei ole selliseid täiendavaid *allhankelepinguid* vastavalt artikli II.11.1 punktile d heaks kiitnud.

Kaht esimest lõiku ei kohaldata summade suhtes, mis vastavad artikli I.3.2 punkti a alapunktides iii või c sätestatule, antakse ühekordse makse vormis või mille rahastus vastavalt artikli I.3.2 punktis e sätestatule ei ole seotud kuludega.

ARTIKKEL II.23 – ARUANDLUSKOHUSTUSTE TÄITMATA JÄTMINE

Komisjon võib lõpetada lepingu vastavalt artikli II.17.2.1 punktile b või vähendada toetust vastavalt artiklile II.25.4, kui toetusesaaja:

- (a) ei ole 60 kalendripäeva jooksul pärast asjaomase aruandeperioodi lõppu esitanud vahemakse või lõppmakse taotlust, millele on lisatud artiklites I.4.3 või I.4.4 osutatud dokumendid, ning
- (b) ei ole sellist taotlust esitanud ka 60 kalendripäeva jooksul pärast komisjonilt kirjaliku meeldetuletuse saamist.

ARTIKKEL II.24 – MAKSETE PEATAMINE JA MAKSETÄHTAEG

II.24.1 Maksete peatamine

II.24.1.1 Peatamise põhjused

Komisjon võib kogu lepingu rakendamise jooksul kas täielikult või osaliselt peatada toetusesaaja eelmakse ja vahemaksed või lõppmakse:

- (a) kui komisjonil on tõendeid selle kohta, et toetusesaaja on toetuse andmise menetluses või lepingu täitmisel pannud toime *eeskirjade eiramisi*, *pettusi* või tõsiseid *kohustuste rikkumisi*;
- (b) kui komisjonil on tõendeid selle kohta, et toetusesaaja muude sarnastel tingimustel antud liidu või Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „Euratom”) toetuste korral teinud süstemaatiliselt või korduvalt vigu, *ieranud eeskirju*, *pannud toime pettusi* või

tõsiselt oma *kohustusi rikkunud* ning et need *eeskirjade eiramised, pettused* või *kohustuste rikkumised* mõjutavad oluliselt käesolevat toetust; või

- (c) kui komisjon kahtlustab, et toetusesaaja on toetuse andmise menetluses või lepingu täitmisel teinud *olulisi vigu, pannud toime eeskirjade eiramisi, pettusi* või kohustusi rikkunud, ning tal on vaja kontrollida, kas see vastab tõele.

II.24.1.2 Peatamise kord

1. etapp – Enne maksete peatamist peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*:

(a) milles teavitatakse:

- (i) kavatsusest maksed peatada;
- (ii) peatamise põhjustest;
- (iii) artikli II.24.1.1 punktides a ja b osutatud juhtudel tingimustest, mis tuleb maksete jätkamiseks täita; ning

(b) kutsutakse teda üles 30 kalendripäeva jooksul alates *ametliku teatise* saamisest esitama omapoolseid märkusi.

2. etapp – Kui komisjonile märkusi ei esitata või ta otsustab menetlust esitatud märkustele vaatamata jätkata, peab ta saatma *ametliku teatise*, teavitades toetusesaajat:

- (a) maksete peatamisest;
- (b) peatamise põhjustest;
- (c) artikli II.24.1.1 punktides a ja b osutatud juhtudel lõplikest tingimustest, mille alusel võib makseid jätkata;
- (d) vajaliku kontrolli lõpetamise esialgsest kuupäevast artikli II.24.1.1 punktis c osutatud juhul.

Peatamine jõustub päeval, mil komisjon saadab *ametliku teatise* peatamise kohta (2. etapp).

Muul juhul peab komisjon saatma toetusesaajale *ametliku teatise*, teavitades teda, et ta ei jätkata peatamist.

II.24.1.3 Peatamise tagajärjed

Maksete peatamise perioodil ei ole toetusesaajal õigust esitada järgmist mis tahes maksetega seotud taotlust või tõendavaid dokumente, millele on osutatud artiklites I.4.2, I.4.3 ja I.4.4.

Asjaomased maksetaotlused ja tõendavad dokumendid võib esitada niipea kui võimalik pärast maksete jätkamist või lisada need esimesele maksetaotlusele, mis tuleb artiklis I.4.1 sätestatud ajakava kohaselt esitada pärast maksete jätkamist.

Maksete peatamine ei mõjuta toetusesaaja õigust peatada *meetme* rakendamine, nagu on osutatud artiklis II.16.1, või lõpetada leping, nagu on sätestatud artiklis II.17.1.

II.24.1.4 Maksete jätkamine

Selleks et komisjon makseid jätkaks, peab toetusesaaja püüdma täita teatatud tingimused niipea kui võimalik ja teavitama komisjoni mis tahes tehtud edusammudest.

Kui maksete jätkamise tingimused on täidetud, siis peatamine lõpetatakse. Komisjon saadab toetusesaajale *ametliku teatise*, teavitades teda sellest.

II.24.2 Maksetähtaegade peatamine

II.24.2.1 Komisjon võib igal ajal artiklites I.4.2, I.4.3 ja I.4.5 määratletud maksetähtaja peatada, kui maksetaotlust ei saa heaks kiita, sest:

- (a) see ei ole lepinguga kooskõlas;
- (b) ei ole esitatud asjakohaseid tõendavaid dokumente; või
- (c) on kahtlus, et finantsaruannetes deklareeritud kulud ei ole rahastamiskõlblikud, ning on vaja korraldada täiendavad kontrollid, läbivaatused, auditeerimised või uurimised.

II.24.2.2 Komisjon peab toetusesaajale saatma *ametliku teatise*, teavitades teda:

- (a) peatamisest; ning
- (b) peatamise põhjustest.

Peatamine jõustub päeval, mil komisjon saadab *ametliku teatise*.

II.24.2.3 Kui makse tähtaja peatamise tingimused ei ole enam täidetud, siis peatamine lõpetatakse ja tähtaja kulgemine jätkub.

Kui peatamine kestab üle kahe kuu, võib toetusesaaja teha komisjonile peatamise jätkumise kohta järelepärimise.

Kui makse tähtaeg peatatakse seepärast, et tehnilised aruanded või finantsaruanded ei vasta lepingule ning muudetud aruannet ei ole esitatud või see esitati, kuid lükati samuti tagasi, võib komisjon lõpetada lepingu vastavalt artikli II.17.2.1 punktile b või vähendada toetust vastavalt artiklile II.25.4.

ARTIKKEL II.25 – TOETUSE LÕPLIKU SUMMA ARVUTAMINE

Toetuse lõplik summa sõltub *meetme* rakendamise ulatusest vastavalt lepingu tingimustele.

Toetuse lõpliku summa arvutab komisjon lõppmakse tegemise ajal. Arvutamine hõlmab järgmisi etappe:

1. etapp – Hüvitismäära kohaldamine rahastamiskõlblikele kuludele ja ühikuhindade alusel või kindlamääralise või kuludega mitteseotud ühekordse maksena antava rahalise toetuse arvutamine
2. etapp – *Toetuse maksimaalse summa* piirväärtus
3. etapp – Mahaarvamiste tegemine kasumi taotlemise keelu tõttu
4. etapp – Mahaarvamiste tegemine puuduliku rakendamise või muude kohustuste täitmata jätmise tõttu.

II.25.1 1. etapp – Hüvitismäära kohaldamine rahastamiskõlblikele kuludele ja ühikuhindade alusel või kindlamääralise või kuludega mitteseotud ühekordse maksena antava rahalise toetuse arvutamine

Käesolevat etappi kohaldatakse järgmiselt:

- (a) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti a alapunkti i kohaselt rahastamiskõlblike tegelikult kantud kulude hüvitamise vormis, siis kohaldatakse selles artiklis määratletud hüvitamise määra *meetme* rahastamiskõlblike kulude suhtes, mille komisjon on asjaomaste kulukategooriate, toetusesaajate ja nendega seotud üksuste puhul heaks kiitnud;
- (b) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti a alapunktides ii kuni v kohaselt rahastamiskõlblike kulude hüvitamise, ühekordse maksena antava rahalise toetuse või kindlamääralise maksena antava rahalise toetuse vormis, siis kohaldatakse selles artiklis määratletud hüvitamise määra *meetme* rahastamiskõlblike kulude suhtes, mille komisjon on asjaomaste kulukategooriate, toetusesaaja ja temaga seotud üksuste puhul heaks kiitnud;

Asjaomaste toetusesaajate ja temaga seotud üksuste otsesteks abikõlblikeks kuludeks deklareeritud vabatahtlike töö maht peab olema piiratud järgmise summaga, olenevalt sellest, kumb on madalaim:

- i) lõplikus finantsaruandes märgitud rahastamisallikate kogusumma, mis on korrutatud viiekümne protsendiga ja mille komisjon on heaks kiitnud; või
 - ii) lisas II esitatud hinnangulises eelarves märgitud vabatahtlike töö maht.
- (c) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti b kohaselt ühikuhindade alusel antava rahalise toetuse vormis, siis korrutatakse selles artiklis osutatud ühikuhindade alusel antav rahaline toetus ühikute tegeliku arvuga, mille komisjon on toetusesaaja ja temaga seotud üksuste puhul heaks kiitnud;
 - (d) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti c kohaselt ühekordse maksena antava rahalise toetuse vormis, siis kohaldab komisjon selles artiklis sätestatud ühekordse makse summat toetusesaaja ja temaga seotud üksuste puhul, kui ta leiab, et asjaomased ülesanded või *meetme* osad on nõuetekohaselt rakendatud kooskõlas I lisaga;
 - (e) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti d kohaselt kindlamääralise maksena antava rahalise toetuse vormis, siis kohaldatakse selles artiklis osutatud kindla määra rahastamiskõlblike kulude või rahalise toetuse suhtes, mille komisjon on toetusesaaja ja temaga seotud üksuste puhul heaks kiitnud;
 - (f) Kui toetust antakse artikli I.3.2 punkti e kohaselt kuludega mitteseotud ühekordse maksena antava rahalise toetuse vormis, siis kohaldab komisjon kõnealuses artiklis sätestatud toetuse summat asjaomase toetusesaaja ja temaga seotud üksuste puhul, kui ta leiab, et [lisas I sätestatud tingimused on täidetud] [ja] [lisas I nimetatud tulemused saavutati].

Kui artiklis I.3.2 on ette nähtud erinevate toetusevormide kombineerimine, siis saadud summad liidetakse.

II.25.2 2. etapp – Toetuse maksimaalse summa piirväärtus

Komisjoni poolt toetusesaajale makstava toetuse kogusumma ei tohi ühelgi juhul ületada *toetuse maksimaalset summat*.

Kui 1. etapis saadud summa on kõnealusest maksimaalsest toetussummast suurem, rakendatakse viimatinimetatud toetuse summat.

Kui vabatahtlike töö on deklareeritud otseste abikõlblike kulude osana, on toetuse lõplik summa piiratud abikõlblike kulude ja komisjoni poolt heaks kiidetud toetuste summaga, millest lahutatakse komisjoni poolt heaks kiidetud vabatahtlike töö summa.

II.25.3 3. etapp – Mahaarvamiste tegemine kasumi taotlemise keelu tõttu

Toetus ei tohi toetusesaajale kasumit toota, välja arvatud juhul, kui eritingimustes on sätestatud teisiti.

Kasum tuleb arvutada järgmiselt:

- a) *meetme* kogutulude ülejääk selle abikõlblikest kogukuludest arvutatakse järgmiselt:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{meetme laekumised} \\ \\ \text{miinus} \\ \\ \text{konsolideeritud abikõlblike kulude ja rahaliste toetuste summad, mille komisjon} \\ \text{on vastavalt artiklis II.25.1 sätestatule heaks kiitnud} \end{array} \right\}$$

Meetme laekumised arvutatakse järgmiselt:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{meetmest saadud tulu toetusesaajale ja temaga seotud üksustele (välja arvatud} \\ \text{mittetulundusühingud)} \\ \\ \text{pluss} \\ \\ \text{1. ja 2. etappide järgsed summad} \end{array} \right\}$$

Meetmest saadav tulu on konsolideeritud kogutulu, mis on kindlaks määratud, saadud või kinnitatud toetusesaajale ja temaga seotud üksustele (välja arvatud mittetulundusühingud) kuupäeval, mil toetusesaaja koostab lõppmakse taotluse.

Siinkohal ei võeta arvesse järgmist:

- i) mitterahalised ja kolmandate isikute antavad rahalised toetused;
 - ii) tegevustoetuse puhul reservide suurendamiseks määratud summad.
- b) Kui punkti a kohaselt arvutatud summa on positiivne, arvatakse see summa 1. ja 2. etapi alusel arvutatud summast maha proportsionaalselt komisjoni poolt artikli I.3.2 punkti a alapunktis i osutatud kulukategooriate jaoks heaks kiidetud *meetme* tegelike rahastamiskõlblike kulude lõpliku hüvitamise määraga.

II.25.4 4. etapp – mahaarvamiste tegemine puuduliku rakendamise või muude kohustuste täitmata jätmise tõttu.

Komisjon võib *toetuse maksimaalset summat* vähendada, kui *meedet* ei ole nõuetekohaselt rakendatud, nagu on kirjeldatud II lisas (st kui seda ei ole üldse rakendatud või on rakendatud halvasti, osaliselt või hilinemisega) või kui on rikutud muud lepingust tulenevat kohustust.

Vähendatava summa suurus on proportsionaalne sellega, mil määral on *meedet* valesti rakendatud, või rikkumise tõsidusega.

Enne kui komisjon toetust vähendab, tuleb tal toetusesaajale saata *ametlik teatis*:

(a) milles teavitatakse:

- (i) kavatsusest vähendada *toetuse maksimaalset summat*;
- (ii) summa, mille võrra ta kavatseb toetust vähendada;
- (iii) vähendamise põhjustest; ning

(b) kutsutakse teda üles 30 kalendripäeva jooksul alates ametliku teatise saamisest esitama omapoolseid märkusi.

Kui komisjonile märkusi ei esitata või ta otsustab toetust esitatud märkustele vaatamata vähendada, saadab ta toetuse vähendamise kohta *ametliku teatise*, teavitades toetusesaajat oma otsusest.

Kui toetust vähendatakse, peab komisjon arvutama vähendatud toetussumma, lahutades *toetuse maksimaalsest summast* mahaarvatava summa (mis arvutatakse proportsionaalselt *meetme* nõuetevastase rakendamise või kohustuste täitmata jätmise tõsidusega).

Lõplik toetussumma on järgmisest kahest summast väiksem:

- (a) 1.–3. etapi järel saadud summa; või
- (b) 4. etapi järel saadud vähendatud toetussumma.

ARTIKKEL II.26 – SISSENÕUDMINE

II.26.1 Sissenõudmine

Kui vastavalt lepingu tingimustele kuulub teatud summa tagastamisele, tuleb toetusesaajal maksta asjaomane summa komisjonile tagasi.

II.26.2 Sissenõudmismenetlus

Enne sissenõudmist peab komisjon toetusesaajale saatma *ametliku teatise*:

- (a) teavitades teda oma kavatsusest alusetult makstud summa sisse nõuda;
- (b) täpsustades sissenõudmise põhjuseid ja tasumisele kuuluvat summat; ning
- (c) paludes toetusesaajal esitada kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul oma võimalikud seisukohad.

Kui seisukohti ei ole esitatud või kui vaatamata toetusesaaja esitatud seisukohtadele otsustab komisjon sissenõudmismenetlust jätkata, võib komisjon sissenõudmise kinnitamiseks saata toetusesaajale *ametliku teatise*, mis hõlmab võlataadet, milles täpsustatakse makse tingimused ja tähtaeg.

Kui makse ei ole võlateates täpsustatud tähtjaks tehtud, nõuab komisjon tasumisele kuuluva summa sisse:

- (a) tasaarvestades selle ilma toetusesaaja eelneva nõusolekuta mis tahes summaga, mille komisjoni või rakendusamet on toetusesaajale võlgu (liidu või Euroopa Aatomienergiaühenduse (Euratom) eelarvest) (edaspidi „tasaarvestamine”);

Erandlike asjaolude korral, et õigustada liidu finantshuvide kaitsmise vajadust, võib komisjon summa tasaarvestuse teel sisse nõuda enne maksetähtaega.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 263 kohaselt võib sellise tasaarvelduse vastu esitada hagi Euroopa Liidu Üldkohtusse;

- (b) finantstagatise arvelt, kui see on ette nähtud artikliga I.4.2 (edaspidi „finantstagatise realiseerimine”);
- (c) algatades kohtumenetluse kooskõlas artikliga II.18.2 või eritingimustega või võttes vastu täitmisele pööratava otsuse kooskõlas artikliga II.18.3.

II.26.3 Viivised

Kui makset ei ole võlateates osutatud tähtjaks tehtud, suureneb sissenõutav summa artikli I.4.13 sätestatud viivisintressi võrra, mis hõlmab ajavahemikku makse täheajale järgnevast päevast kuni selle kuupäevani (k.a), kui kogu summa on komisjonile tasutud.

Kui makse tasutakse osade kaupa, kaetakse kõigepealt kulud ja viivisintress ning alles seejärel põhisumma.

II.26.4 Panga teenustasud

Sissenõudmisprotsessi käigus tasutavad pangakulud katab toetusesaaja, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse direktiivi 2007/64/EÜ⁴.

ARTIKKEL II.27 – KONTROLLID, AUDITID JA HINDAMISED

II.27.1 Tehnilised ja finantskontrollid, auditid ning vahe- ja lõpphindamised

Komisjon võib *meetme* rakendamise ajal või pärast seda teostada tehnilisi või finantskontrolle ja auditeid, et kindlaks määrata, et toetusesaaja rakendab *meedet* nõuetekohaselt ning täidab lepingust tulenevaid kohustusi. Samuti võib ta kontrollida toetusesaaja kohustuslikke dokumente, et regulaarselt hinnata ühekordsel maksel, ühikuhindadel või kindlal määral põhinevaid summasid.

Kontrollide ja auditite käigus esitatud teavet ja dokumente tuleb käsitleda konfidentsiaalselt.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. novembri 2007. aasta direktiiv 2007/64/EÜ⁴ makseteenuste kohta siseturul ning direktiivide 97/7/EÜ, 2002/65/EÜ, 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ muutmise ning direktiivi 97/5/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

Lisaks sellele võib komisjon läbi viia *meetme* mõju vahe- või lõpphindamise liidu asjaomase programmi eesmärgi suhtes.

Komisjoni tehtavaid kontrole, auditeid või hindamisi võivad teostada kas otse komisjoni töötajad või mis tahes muu välisasutus, keda on volitatud seda tema nimel tegema.

Kõnealuseid kontrole, auditeid või hindamisi võib algatada lepingu täitmise ajal ning viie aasta jooksul lõppmakse tegemisest arvates. See ajavahemik piirdub kolme aastaga, kui *toetuse maksimaalne summa* ei ületa 60 000 eurot.

Kontrolli-, auditeerimis- või hindamismenetlus loetakse algatatuks sellest teada andva komisjoni kirja kättesaamise kuupäeval.

Kui auditeeritakse seotud üksust, tuleb toetusesaajal seda seotud üksust teavitada.

II.27.2 Dokumentide säilitamise kohustus

Toetusesaaja peab säilitama kõiki originaaldokumente, eelkõige raamatupidamis- ja maksualaseid dokumente, mida hoitakse mis tahes asjakohasel andmekandjal, sealhulgas digitaliseeritud originaalidena, kui need on vastava riigi õiguse kohaselt ja selles sätestatud tingimustel lubatud, viie aasta jooksul lõppmakse tegemisest arvates.

Kohustuslik dokumentide säilitamise periood piirdub kolme aastaga, kui *toetuse maksimaalne summa* ei ületa 60 000 eurot.

Toetusega seonduvate pooleliolevate auditite või lahendamata edasikaebuste, kohtuvaidluste või nõuete korral, sealhulgas artiklis II.27.7 osutatud juhtudel, on esimeses ja teises lõigus ettenähtud ajavahemikud pikemad. Sellisel juhul säilitab toetusesaaja dokumente kuni selliste auditite lõpetamiseni või edasikaebuste, kohtuvaidluste või nõuete lahendamiseni.

II.27.3 Teabe andmise kohustus

Toetusesaaja esitab mis tahes teabe, kaasa arvatud elektroonilises vormis teabe, mida nõuab komisjon või mis tahes muu välisasutus, keda on komisjon volitanud seda tema nimel tegema.

Kui toetusesaaja ei täida esimeses lõigus sätestatud kohustusi, võib komisjon lugeda:

- (a) rahastamiskõlbmatuks mis tahes kulud, mis on toetusesaaja esitatud teabega ebapiisavalt põhjendatud;
- (b) tasumisele mittekuuluvaks mis tahes kuludega mitteseotud, ühikuhindade alusel, ühekordse maksena või kindlamääralise maksena antavad rahalised toetused, mis on toetusesaaja esitatud teabega ebapiisavalt põhjendatud.

II.27.4 Kohapealsed kontrollkäigud

Kohapealse kontrollkäigu ajal peab toetusesaaja andma komisjoni töötajatele ja komisjoni poolt volitatud välisasutuse töötajatele juurdepääsu kohtadesse ja ruumidesse, kus *meedet* rakendatakse või on rakendatud, ning kogu vajalikule teabele, sealhulgas elektroonilises vormis teabele.

Toetusesaaja peab tagama, et teave on kohapealse kontrollkäigu ajal kohe kättesaadav ning nõutud teave antakse üle asjakohases vormis.

Kui asjaomane toetusesaaja keeldub andmast esimese ja teise lõigu kohaselt juurdepääsu kohtadesse, ruumidesse ja teabele, võib komisjon lugeda:

- (a) rahastamiskõlbmatuks mis tahes kulud, mis on toetusesaaja esitatud teabega ebapiisavalt põhjendatud;
- (b) tasumisele mittekuuluvaks mis tahes kuludega mitteseotud, ühikuhindade alusel, ühekordse maksena või kindlamääralise maksena antavad rahalised toetused, mis on toetusesaaja esitatud teabega ebapiisavalt põhjendatud.

II.27.5 Auditi raames toimuv ärakuulamismenetlus

Auditi leidude alusel tuleb koostada esialgne aruanne (edaspidi „auditaruande projekt”). Komisjon või tema volitatud esindaja saadab selle toetusesaajale, kellel on selle kättesaamisest arvates aega 30 kalendripäeva oma seisukohtade esitamiseks. Lõpparuanne (edaspidi „lõplik auditaruanne”) saadetakse toetusesaajale 60 kalendripäeva jooksul pärast seisukohtade esitamiseks ette nähtud tähtaja lõppu.

II.27.6 Auditi leidude tagajärjed

Komisjon võib lõpliku auditi leidude alusel võtta meetmeid, mida ta peab vajalikuks, sealhulgas nõuda enda tehtud maksed kooskõlas artikliga II.26 täielikult või osaliselt sisse.

Kui auditi lõplikud leiud tehakse pärast lõppmakset, vastab sissenõutava summa suurus artikli II.25 kohaselt kindlaksmääratud toetuse muudetud lõpliku summa ja toetusesaajale lepingu kohaselt *meetme* rakendamise eest makstud kogusumma vahele.

II.27.7 Süstemaatiliste või korduvate vigade, eeskirjade eiramiste, pettuste või kohustuste täitmata jätmise parandamine

II.27.7.1 Komisjon võib käesolevale toetusele laiendada muude toetustega seotud auditi tulemusi, kui:

- (a) leitakse, et toetusesaaja on muude sarnastel tingimustel antud ELi või Euratomi toetuste korral süsteemselt või korduvalt *eiranud eeskirju, pannud toime pettuse* või *oma kohustusi rikkunud* ning et need, *eeskirjade eiramised, pettused* või *kohustuste rikkumised* mõjutavad oluliselt käesolevat toetust ning
- (b) lõplikud auditi tulemused saadetakse toetusesaajale *ametliku teatise* kaudu koos *eeskirjade eiramistest, pettustest* või *kohustuste rikkumistest* mõjutatud toetuste loeteluga ajavahemikus, millele on osutatud artiklis II.27.1.

Tulemuste laiendamine võib viia järgmiseni:

- (a) kulude tagasilükkamine rahastamiskõlbmatutena;
- (b) artikli II.25.4 kohane toetuse vähendamine;
- (c) artikli II.26 kohane alusetult makstud summade sissenõudmine;
- (d) artikli II.24.1 kohane toetuse peatamine;
- (e) artikli II.16.2 kohane *meetme* rakendamise peatamine;
- (f) artikli II.17.2 kohane lõpetamine.

II.27.7.2 Komisjon saadab toetusesaajale *ametliku teatise* süsteemsetest või korduvatest *eeskirjade eiramistest, pettustest* või *kohustuste rikkumistest* ja oma kavatsusest laiendada saadud audititulemuste põhjal tehtud järeldusi ning esitab talle nendest tulemustest mõjutatud toetuste loetelu.

- (a) Kui tulemused on seotud kulude rahastamiskõlblikkusega, on kord järgmine:

1. etapp — *Ametlik teatis* peab hõlmama:

- (i) üleskutset esitada märkused tulemustest mõjutatud toetuste loetelu kohta;
- (ii) nõuet esitada kõigi mõjutatud toetuste kohta muudetud finantsaruanded;
- (iii) juhul kui see on võimalik, siis ekstrapoleerimiseks kasutatavat korrigeerimismäära, mille komisjon määrab kindlaks süsteemsete või korduvate vigade, *eeskirjade eiramiste, pettuste* või kohustuste täitmata jätmise alusel selliste summade arvutamiseks, mis tuleb tagasi lükata, kui toetusesaaja:

- leiab, et muudetud finantsaruannete esitamine ei ole võimalik või teostatav; või
- ei esita muudetud finantsaruandeid.

2. etapp – Toetusesaajal on märkuste ja muudetud finantsaruannete esitamiseks või nõuetekohaselt põhjendatud alternatiivse parandusmeetodi väljapakkumiseks aega 60 kalendripäeva pärast *ametliku teatise* kättesaamist. Komisjon võib seda perioodi põhjendatud juhtudel pikendada.

3. etapp – Juhul, kui toetusesaaja esitab muudetud finantsaruanded, milles võetakse arvesse nimetatud audititulemusi, määrab komisjon kindlaks summa, mida tuleb korrigeerida vastavalt nendele läbivaadatud aruannetele.

Juhul, kui toetusesaaja esitab alternatiivse parandusmeetodi ja komisjon aktsepteerib seda, peab komisjon toetusesaajale saatma *ametliku teatise*, teavitades teda:

- (i) alternatiivse meetodi aktsepteerimisest;
- (ii) selle meetodi kohaldamisega kindlaksmääratud muudetud rahastamiskõlblikest kuludest.

Muul juhul peab komisjon toetusesaajale saatma *ametliku teatise*, teavitades teda:

- (i) esitatud märkuste või alternatiivse meetodi tagasilükkamisest;
- (ii) toetusesaajale algselt teatatud ekstrapoleerimismeetodi kohaldamisega kindlaksmääratud muudetud rahastamiskõlblikud kuludest.

Pärast lõppmakse tegemist leitud süstemaatilistest või korduvatest *eeskirjade eiramistest*, *pettustest* või *kohustuste rikkumistest* tulenevalt vastab sissenõutava summa suurus erinevusele:

- (i) toetusesaaja deklareeritud ja komisjoni poolt heakskiidetud muudetud rahastamiskõlblike kulude või pärast ekstrapoleerimist muudetud rahastamiskõlblike kulude alusel artikli II.25 kohaselt kindlaksmääratud toetuse muudetud lõpliku summa ning
 - (ii) toetusesaajale lepingu kohaselt *meetme* rakendamiseks makstud kogusumma vahel;
- (b) Kui tulemused on seotud puuduliku rakendamise või muu kohustuse täitamata jätmisega, siis toimitakse järgmiselt:

1. etapp — *Ametlik teatis* peab hõlmama:

- (i) toetusesaajale suunatud üleskutset esitada märkused tulemustest mõjutatud toetuste loetelu kohta ja
- (ii) kindlat korrigeerimismäära, mida komisjon kavatseb kohaldada *toetuse maksimaalse summa* või selle osa suhtes vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele.

2. etapp – Toetusesaajal on märkuste esitamiseks või nõuetekohaselt põhjendatud alternatiivse kindla määra väljapakkumiseks aega 60 kalendripäeva pärast *ametliku teatise* kättesaamist.

3. etapp – Juhul kui komisjon aktsepteerib toetusesaaja poolt esitatud alternatiivset kindlat määra, peab ta toetusesaajale saatma *ametliku teatise*, teavitades teda:

- (i) alternatiivse kindla määra aktsepteerimisest;
- (ii) selle kindla määra kohaldamisega kindlaksmääratud korrigeeritud toetusesummast.

Muul juhul peab komisjon asjaomasele toetusesaajale saatma *ametliku teatise*, teavitades teda:

- (i) esitatud märkuste või alternatiivse kindla määra tagasilükkamisest;
- (ii) toetusesaajale algselt teatatud kindla määra kohaldamisega kindlaksmääratud korrigeeritud toetusesummast.

Pärast lõppmakse tegemist leitud süstemaatilistest või korduvatest *eeskirjade eiramistest*, *pettustest* või *kohustuste rikkumistest* tulenevalt vastab sissenõutava summa suurus erinevusele:

- (i) kindlamääralise korrigeerimise järgse toetuse muudetud lõpliku summa ning
- (ii) toetusesaajale lepingu kohaselt *meetme* rakendamiseks makstud kogusumma vahel.

II.27.8 OLAFi õigused

Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) on kontrollide ja auditite tegemiseks samad õigused kui komisjonil, eelkõige juurdepääsuõigus.

Kooskõlas nõukogu määruse (Euratom, EÜ) nr 2185/96⁵ ja määrusega (EL, Euratom) nr 883/2013⁶ võib liidu finantshuvide kaitsmiseks *pettuste* ja muude *eeskirjade eiramiste* vastu teha kohapealseid kontrole ja inspekteerimist kooskõlas liidu õiguses sätestatud menetlustega ka OLAF.

Kui see on asjakohane, võivad OLAFi leiud kaasa tuua komisjonipoolse sissenõudmise toetusesaajalt.

Lisaks võib OLAFi juurdluse käigus saadud tulemustele järgneda kriminaalvastutusele võtmine riigi õigusnormide alusel.

II.27.9 Euroopa Kontrollikoja ja Euroopa Prokuratuuri õigused

Euroopa Kontrollikojal ja nõukogu määrusega (EL) 2017/1939 (edaspidi „Euroopa Prokuratuur“) asutatud Euroopa Prokuratuuril on kontrollide auditite ja uurimiste tegemiseks samad õigused kui komisjonil, eelkõige juurdepääsuõigus.

⁵ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi.